

TAUTINIŲ MAŽUMŲ TAUTOSAKA

LIETUVOS RUSŲ SENBUVIŲ JAVAPJŪTĖS DAINOS

Parengė *JURIJUS NOVIKOVAS*

Apeiginės kalendorinės dainos ir prie jų besišliejančios darbo dainos Lietuvos rusų senbuvų tradicijoje užima gana kuklią vietą. Iki mūsų laikų geriausiai išsaugotos javapjūtės dainos (užrašyta daugiau kaip 20 variantų). Negalima atmesti prielaidos, kad taip yra dėl kaimynų folkloro įtakos: beveik visi variantai užrašyti Lietuvos rytuose ir pietryčiuose, didžiulio analogiškų lietuvių ir baltarusių dainų paplitimo arealo ribose. Tekstuose neretai pasitaiko lituanizmų, baltarusizmų ir polonizmų. Skelbiamų kūrinių leksika taip pat nevienalytė. Juose yra žodžių ir posakių, būdingų rusų kalbos šiaurės vakarų tarmėms (*кона* „guba, kupeta“, *сультайка* „tinginė“, *голомери* – greičiausiai iš *голова*, *голомени* „medžio kamienas“ ir kt.), baltarusių kalbai (*постать* „baras“, *пяробілся* „daug dirbo“, *нахилилася* „prisilिंगavo“), lenkų kalbai (*слонечко* „saulutė“, *арота* „vartai“, *сапожки ножки строят* „bateliai kojas puošia“ ir t.t.). Dalis žodžių vartojama keliose slavų kalbose.

Visas septynias dainas užrašė Vilniaus universiteto studente Pelagėja Ievkovska 1977 m. birželio 6 – rugpjūčio 1 d. folkloro praktikos metu. Pateikėja – Anastasija Petrovna Kolmogorova, 86 m., gyvenusi Trakuose, kilusi iš Semeliškių. Iš jos užrašyta dar kelios dešimtys patarlių, keletas moralistinių pasakojimų ir vėlyvas miesto romansas.

Skelbiamas dainas pateikėja vadino *жатвенные* (javapjūtės). Gaila, kad nepatyrusi tautosakos rinkėja neišsiaiškino, su kokių konkrečiu javapjūtės periodu jos susijusios. Ne-užrašyta dainų melodijų, kai kurie tekstai, atrodo, fiksuoti pateikėjai diktuojant. Todėl sunkiau spręsti apie dainų strofinę stuktūrą.

Tekstai skelbiami iš rankraščio (Trakai – 1977); esančio Vilniaus universiteto Rusų literatūros katedros folkloro rankraštyne.

Tekstus į lietuvių kalbą vertė *BRONISLAVA KERBELYTĖ*.

1. ВЫЛЕТЕЛА ПТАШЕЧКА

Вылетала пташечка, (2)
Вылетала перепёлка. (2)
– Ой, день добрый широкому
 полю,
Ядрёному житу!
А что сказало ядрёное жито,

1. IŠSKRIDO PAUKŠTELĖ

Išskrido paukštelė, (2)
Išskrido putpelė. (2)
– Oi, gera diena plačiajam
 laukui,
Brandiesiems rugiams!
O ką pasakė brandūs rugiai,

Да уже рученьки
наробилися, (2)
Да уже плеченьки
наскринилися, (2)
Да уже ноженьки
находилися, (2)
Да уже оченьки
нагляделися, (2)
Да й головонька
нахилилася, (2)
Да й поставонька
настоялася.(2)
Я поставоньку, да й серпом
сожну, (2)
Сама, молода, я домой
пойду. (2)

4. ИДУ Я, ЖНЕЙКА, ДО ДОМУ

Иду я, жнейка, до дому,
Пущу я голос в дубраву.
Ах, кто мой голос услышит?
Мати я /мой?/ голос услышала:
– Иде дитятко до дому,
Натрудилося на полю:
Широку постать гонила,
Великие снопы вязала,
Частые копы ставила.
Иду я, жнейка, до дому,
Пущу я голос в дубраву.
Ах, кто мой голос услышит?
Свекровка мой голос услышала:
– Иде гультайка до дому,
Належалася на полю:
Узкую постать гонила,
Малые снопы вязала,
Редкие копы ставила.
Иде гультайка до дому.

Tai jau rankelės
nuvargo, (2)
Tai jau peteliai
prisisvyravo, (2)
Tai jau kojelės
prisivaikščiojo, (2)
Tai jau akelės
prisižiūrėjo, (2)
Tai jau galvelė
prisilingavo, (2)
Tai jau barelis
prisistovėjo. (2)
Aš barelį pjautuvu
nupjausiu, (2)
O pati, jauna, namo
pareisiu. (2)

Plg.: LLDK D 471 (rugiapjūtės).

4. AŠ EINU, PJOVĖJA, NAMOLIO

Aš einu, pjovėja, namolio,
Leidžiu balsą ažuolijon.
Oi, kas mano balsą išgirs?
Motulė mano balsą išgirdo:
– Eina vaikelis namolio,
Sunkiai dirbo lauke:
Platų barą varė,
Didelius pėdus rišo,
Tankias gubas statė.
Aš einu, pjovėja, namolio,
Leidžiu balsą ažuolijon.
Oi, kas mano balsą išgirs?
Anyta mano balsą išgirdo:
– Eina tinginė namolio,
Prisigulėjo ant dirvos:
Siaurą barą varė,
Mažus pėdus rišo,
Retas gubas statė.
Eina tinginė namolio.

Plg.: LLDK D 422 (rugiapjūtės).

А наша пани возле камина,
Выпачкалась, как свинка!

Plg.: LLDK D 520 ir 557 (rugiapjūtės pabaigtuvių).

6. ВЫЛЕТАЙ, СОКОЛИК

Вылетай, соколик,
Вылетай, синенький!
Ой, рано, рано,
Вылетай, синенький!
Тебя кукушечка
Давно ждала.
Ой, рано, рано,
Давно ждала.
Ой, в зеленом саду,
На винограде.

7. ВЫЛЕТАЙ, СОКОЛИК

– Вылетай, соколик,
Вылетай, соколик!
К своей кукушечке
Быстрее поторапливайся!
Так как твою кукушечку
Соколы обсели,
Ой, рано, рано,
Соколы обсели.
– Пускай обсаживаются,
Как сами знают!
Я свою кукушечку
Среди них узнаю,
Ой, рано, рано,
Среди них узнаю.
А у моей кукушечки
Да серые перья,
Ой, рано, рано,
Да серые перья.
А у моей кукушечки
Да синие глазки,
Ой, рано, рано,
Да синие глазки.

O mūsų ponia šalia kamino
Išsitepusi kaip kiaulėlė!

6. IŠSKRISK, SAKALĖLI

– Išskrisk, sakalėli,
Išskrisk, mėlynasai,
Oi, anksti anksti
Išskrisk, mėlynasai.
Tavęs gegutėlė
Seniai laukė
Oi anksti anksti
Seniai laukė.
Oi žaliame sode,
Vynuogyne.

7. IŠSKRISK, SAKALE

– Išskrisk, sakalėli,
Išskrisk, sakalėli!
Pas savo gegulę
Greičiau pasiskubink!
Nes tavo gegulę
Sakalai apsėdo,
Oi, anksti anksti
Sakalai apsėdo.
– Tegu apsėda,
Kaip jie patys žino!
Aš savo gegulę
Tarp jų pažinsiu,
Oi, anksti anksti
Tarp jų pažinsiu.
O mano gegulės
Tai pilkos plunksnos.
Oi, anksti anksti,
Tai pilkos plunksnos
O mano gegulės
Tai mėlynos akelės,
Oi, anksti anksti
Tai mėlynos akelės.

Plg.: LLDK D 588 (avižapjūtės).

HARVEST SONGS OF THE LITHUANIAN RUSSIANS

Arranged by *JURIJ NOVIKOV*

Summary

A modest place is taken up by the songs related to calendar rites in the folklore of the Russians residing in the country of old. The best preserved are harvest songs. Their preservation is possibly due to the influence of neighbouring nations – they possess a lot of Litanizms, Byelorussizms and Polonizms. Some songs of the type are published here with reference to the closest Lithuanian parallels.